

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОНД «КРОК ЗА КРОКОМ»

Н. М. ДЯТЛЕНКО, Н. З. СОФІЙ, О. В. МАРТИНЧУК, Ю. М. НАЙДА

АСИСТЕНТ УЧИТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

навчально-методичний посібник

Київ – 2015

УДК 376:316.6(075)

ББК 74.200.5я72

Д99

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (Наказ № 1054 від 18.09.2014)

Під загальною редакцією:

Войцехівський М. Ф., канд. пед. наук, доцент

Дятленко Н. М., канд. психол. наук, доцент

Софій Н. З., магістр з управління навчальним закладом

Рецензенти:

Бібік Н. М., д-р пед. наук, професор,

головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України

Шинкаренко В. І. начальник відділу інклюзивної освіти

та інтернатних закладів департаменту загальної середньої

та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України

Онаць О. М., президент Асоціації керівників шкіл України,

директор спеціалізованої школи № 41 ім. З. К. Слюсаренка м. Києва

Коваль Л. В., канд. пед. наук, старший науковий співробітник

лабораторії проблем інклюзивної освіти Інституту спеціальної освіти

Національної академії педагогічних наук України

*Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена
в будь-якому вигляді та будь-якими засобами без попередньої згоди*

*Видання здійснено за підтримки Фонду Відкритого Суспільства
в рамках реалізації проекту «Розвиваємо інклюзивну школу разом:
партнерство між інклюзивними та спеціальними навчальними закладами»*

Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. — К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. — 172 с.
ISBN 978-966-2432-31-2

У навчально-методичному посібнику представлена навчальна програма курсу «Професійна діяльність асистента вчителя в інклюзивному класі» та навчально-методичний супровід її реалізації.

Посібник адресовано викладачам і слухачам курсів підвищення кваліфікації закладів післядипломної педагогічної освіти, науково-педагогічним працівникам, педагогам-практикам.

УДК 376:316.6(075)

ББК 74.200.5я72

ISBN 978-966-2432-31-2

© Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук,
Ю. М. Найда, 2015

© Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2015

Зміст

Вступ	4
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ	
«ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ»	6
Пояснювальна записка	6
Навчально-тематичний план курсу	10
Зміст курсу	11
Питання для самостійного опрацювання	16
Практичні завдання	18
Теми випускних робіт	19
Література (основна і додаткова)	21
МАТЕРІАЛИ ДО ЛЕКЦІЙ	
Розділ I.	
Вступ до інклюзії: основні завдання та ролі асистента вчителя в інклюзивному класі	23
1.1. Правовий підхід до розроблення освітньої політики й навчальних програм: від соціального відторгнення до соціальної інклюзії	24
1.2. Правова основа інклюзивної освіти: основні міжнародні документи та чинне законодавство України	26
1.3. Суть інклюзивної освіти: доступність і концепція універсального дизайну	34
1.4. Посада асистента вчителя: основні функції, завдання, необхідні компетентності	41
1.5. Формування ефективних стосунків між учителем та асистентом учителя	46
1.6. Приклади із практики	52
Розділ II.	
Особливості організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі	55
2.1. Індивідуальна програма розвитку (ІПР) як умова надання якісних освітніх послуг учням з особливими освітніми потребами	56
2.2. Диференціація викладання: здійснення адаптацій та модифікацій	67
2.3. Диференціація процесу оцінювання навчальних результатів	88
2.4. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі: реагування на втручання і моніторинг прогресу	92
2.5. Участь батьків у процесі оцінювання	102
Розділ III.	
Командний підхід як необхідна умова забезпечення якісної освіти в інклюзивному класі ...	105
3.1. Співпраця асистента вчителя з іншими фахівцями: командний підхід	106
3.2. Практика спільного викладання: теоретичні основи та практичні приклади	108
3.3. Ефективне формування партнерських стосунків у процесі спільного викладання	115
3.4. Особливості співпраці зі спеціальними педагогами	121
Розділ IV.	
Особливості розвитку та педагогічної підтримки дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного навчання	123
4.1. Особливості розвитку та підтримки дітей з розладами аутичного спектру	124
4.2. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями розумового розвитку	128
4.3. Особливості розвитку та підтримки дітей із затримкою психічного розвитку	132
4.4. Особливості розвитку та підтримки дітей з дитячим церебральним паралічем	136
4.5. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями зору	139
4.6. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями слуху	144
4.7. Особливості розвитку та підтримки дітей з порушеннями мовлення	150
4.8. Особливості розвитку та підтримки дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю	154
Література	159
Термінологічний словник	163
Додатки	
Додаток А. Основні міжнародні документи в галузі прав людини	166
Додаток Б. Ролі асистента вчителя: ситуації для обговорення	168
Додаток В. Форма індивідуальної програми розвитку	169
Додаток Г. Приклад практики спільного викладання	171

Навчально-методичний посібник

АСИСТЕНТ УЧИТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

Автори:

Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда.

Під загальною редакцією:

Войцехівський М. Ф., канд. пед. наук, доцент

Дятленко Н. М., канд. психол. наук, доцент

Софій Н. З., магістр з управління навчальним закладом

Керівники авторського колективу:

Луценко Ю. А., Лунченко Н. В., Шинаровська О. Б.

Розповсюджується безкоштовно

Усі права застережено.

Без попередньої письмової згоди
цей документ (або його частину) не можна копіювати,
фотокопіювати, відтворювати, перекладати
або переносити на будь-які носії.

Здано до складання 14.01.2015. Підписано до друку 22.04.2015.

Формат 60×84/8. Папір офсетний. Друк офсетний.

Гарнітура BalticaC.

Наклад 900.

ТОВ Видавничий дім «Плеяди»

Свідоцтво ДК № 3653

Друк СПД ФО «Парашин К. С.»